

AVANTAJELE ÎNVĂȚĂRII PRIN COOPERARE

NOUR Alexandra, doctor în pedagogie, lector universitar,

Catedra Pedagogie și Metodica Învățământului Primar, UST

Rezumat. *Învățarea prin cooperare presupune utilizarea ca metodă instrucțională a grupurilor mici de elevi, astfel încât aceștia să poată lucra împreună, urmând ca fiecare membru al grupului să-și îmbunătățească performanțele proprii și să contribuie la creșterea performanțelor celorlalți membri ai grupului. Membrii grupului conștientizează că performanțele bune ale acestuia se datorează contribuțiilor lor individuale și invers, performanțele individuale pot fi evidențiate numai dacă performanțele grupului ca întreg sunt bune. Activitățile colaborative asigură creșterea rolului motivației învățării, al autocontrolului și al controlului reciproc, stimulând activismul elevului în interacțiunea sa cu materialul de studiu, cu ceilalți, prin procese de acțiune și transformare a informației.*

Cuvinte-cheie: *învățare, colaborare, cooperare, grupuri, performanțe, elevi, metodă, strategie, interacțiune.*

Summary: *Cooperative learning involves the use of small groups of students as instructional methods so that they can work together, with each group member improving their own performance and helping to increase the performance of other group members. The members of the group are aware that their good performances are due to their individual contributions and vice versa, the individual performances can be highlighted only if the performances of the group as a whole are good. Collaborative activities increase the role of motivation for learning, self-control and mutual control by stimulating the student's activism in his interaction with the study material, with others, through processes of action and transformation of information.*

Keywords: *learning, collaboration, cooperation, groups, performance, students, method, strategy, interaction.*

Învățarea din perspectiva pedagogică este acțiunea elevului, realizată inițial în mod dirijat, ca efect direct al instruirii proiectate de profesor la diferite niveluri de competență pedagogică. Calitatea învățării depinde, în mod evident, de calitatea instruirii. Învățarea școlară implică deci un cadru organizat de instruire, planuri de învățământ, curricula școlare, ghiduri metodologice din partea cadrelor didactice. Învățarea reprezintă acel tip de proces evolutiv de esență informativ-formativă, constând în dobândirea efectivă de către ființa vie – într-o anumită manieră activă, explorativă – a experienței proprii de viață și pe această bază, în modificarea selectivă și sistematică a conduitei, în ameliorarea și perfecționarea ei controlată și continuă sub influența acțiunilor variabile ale mediului ambiant [7].

Învățarea prin cooperare este o strategie, un plan de acțiune, un construct elaborat ce vizează anumite finalități pentru realizarea cărora recurge la tipuri de activități care operațional îmbină, organizează, articulează, programează diverse metode, procedee, mijloace didactice, forme de organizare etc. Strategia didactică a învățării prin cooperare este o modalitate de organizare a activității

prin care se realizează schimburile interrelaționale între participanții la activitate, prin procese interumane de cooperare și competiție constructivă (elev/elevi-elev/elevi, elev/elevi-profesor; elev/elevi-grup), stimulând activismul elevului în interacțiunea sa cu materialul de studiu, cu ceilalți, prin procese de acțiune și transformare a informației [10].

„Învățarea prin cooperare se referă la o varietate de metode de predare în care elevii lucrează în grupuri mici pentru a se ajuta unii pe alții în învățarea conținutului academic. În clasele cooperante se așteaptă ca elevii să se ajute unii pe alții, să discute unii cu alții, să-și verifice nivelul curent de cunoaștere și să umple lacunele în înțelegere unii cu alții ” [6, p. 29].

Pornind de la aceste definiții putem spune că învățarea prin cooperare este o strategie de instruire structurată și sistematizată, în cadrul căreia, grupe/echipe mici lucrează împreună pentru a atinge un scop comun, urmând ca fiecare membru al unui grup să-și îmbunătățească performanțele proprii și să contribuie la creșterea performanțelor celorlalți membri ai grupului.

Teoria învățării prin cooperare se inspiră din teoria privind interdependența socială, care apare atunci, când oamenii au obiective comune și când rezultatele fiecărui individ influențează acțiunile celorlalți. Interacțiunea dintre oameni este, practic, esențială pentru supraviețuire. Învățarea prin cooperare implică ipoteza că modul în care sunt planificate activitățile determină calitatea interacțiunii dintre elevi, rezultatele activităților fiind consecințe ale interacțiunii dintre elevi. Astfel, unul dintre elementele principale care trebuie creat în clasă este interdependența pozitivă sau cooperarea. În contextul unui învățământ orientat spre „modernitate“, școala și-a schimbat strategia și abordează ideea cooperării prin:

- simularea interacțiunii dintre elevi;
- depunerea unui efort sporit de către elevi în procesul de învățare;
- generarea sentimentelor de acceptare și simpatie;
- dezvoltarea abilităților de comunicare;
- încurajarea comportamentelor de facilitare a succesului celorlalți;
- dezvoltarea gândirii critice [9].

Până acum, profesorul era considerat principala sursă de informații pentru o anumită disciplină. Datorită democratizării accesului la cunoștințe, acest rol al profesorului se reduce dramatic, el devenind un organizator, o călăuză a învățării, oferind elevilor, în locul tradiționalei „transmiteri de cunoștințe“, veritabile „experiențe de învățare“ [2; 5].

Practica învățării prin cooperare creează premisele constituirii unei adevărate comunități de învățare/de cercetare educaționale, în care:

- ambianța este constructivă, de încredere și întrajutorare reciprocă;
- elevii se simt respectați, valorizați și utili, dobândind astfel încredere în forțele proprii pentru că toți participă la luarea deciziilor;

- membrii grupului conștientizează că performanțele bune ale acestuia se datorează contribuțiilor lor individuale și invers, performanțele individuale pot fi evidențiate numai dacă performanțele grupului ca întreg sunt bune.

- se impune depășirea restricției autoimpuse de a interacționa cu elevii cu fond cultural asemănător;

- apar idei mai multe și mai bune, elevii învață unul de la altul, nu doar de la cadrul didactic;

- încurajează contribuția personală, aprecierea diversității;

- dezvoltarea socială, dobândirea competențelor sociale: respectul de sine, simțul identității și capacitatea de a rezista în condiții de stres și în situații de adversitate [6;8].

Învățarea prin cooperare are și unele dezavantaje pe care cadrul didactic ar trebui să le ia în considerare și anume: lucrul în echipă nu va reuși întotdeauna să integreze elevii timizi și cu deficiențe majore de comunicare; productivitatea unor elevi poate scădea uneori, atunci când sunt obligați să colaboreze cu alți elevi; unii elevi pot domina grupul; se poate pierde din vedere obiectivul final, de învățare, acordând foarte mare atenție relațiilor intragrup [1].

Obiectivul major al cadrului didactic în realizarea învățării prin cooperare este să fundamenteze organizarea elevilor în grupuri mici pentru a putea lucra împreună, astfel încât fiecare membru al grupului să-și îmbunătățească performanțele proprii.

Pentru a realiza cu succes învățarea colaborativă e nevoie de selectat eficient strategiile didactice. În continuare se caracterizează unele dintre ele.

Predarea reciprocă este o strategie prin care elevii pot experimenta rolul învățătorului și al elevului, știut fiind faptul că, predând, înveți cel mai bine. Numărul elevilor din grupuri poate fi de la patru până la șapte, fiecare dintre ei având la îndemână același text, împărțit, dacă este cazul, în fragmente, de către învățător. Pentru ca fiecare elev să poată juca acest rol de mare responsabilitate, ar fi bine ca numărul fragmentelor textului să determine numărul membrilor grupului de lucru. Fiecare elev care joacă acest rol trebuie să realizeze următoarele demersuri: rezumă ceea ce a citit; pune o întrebare despre text, la care ceilalți trebuie să răspundă; întrebarea trebuie să se refere la problema esențială a celui fragment, prezentată în text explicit sau implicit; clarifică lucrurile neclare pentru ceilalți; fac predicții asupra fragmentului care urmează, vor urmări dacă ea se va adevăra pe parcursul fragmentului următor; cere celorlalți să citească fragmentul următor, precizând care este acesta.

Metoda piramidei stimulează învățarea prin cooperare și dezvoltă capacitatea de a produce soluții alternative și originale. Această metodă se poate utiliza după ce elevii au audiat un material, au văzut un film, au citit un număr de articole legate de o anumită problematică, sau poate marca introducerea într-o activitate sau lecție. Etapele realizării acestei metode sunt:

- Prezentarea problemei, individual, se elaborează soluții și se scriu întrebările care au apărut în acest timp;

- Elevii formează perechi, prezintă, reciproc, soluțiile elaborate, răspund la întrebări și notează noile întrebări care au apărut în cursul activității în perechi;
- Perechile formează două grupuri mari, în care se discută soluțiile existente și se răspunde la întrebările nesoluționate;
- Întreaga clasă analizează soluțiile și răspunde la întrebările nerezolvate până în această fază;
- Se optează pentru cea mai bună soluție;
- Analiza procesului (Ce dificultăți au apărut? De ce? Cum au fost soluționate? Ce au învățat din activitate?) [6].

Activitatea în grupuri pretinde nu doar momente de reflecție, gândire și elaborare colectivă, ci și momente de reflecție, gândire și elaborare individuală. Iar prin circulația reflecției și gândirii unui elev către altul, prin schimburile intelectuale și verbale realizate, se constituie o adevărată *comunitate de învățare/ de cercetare / de interese/ educațională* în care: elevii lucrează pentru atingerea unui scop comun, a cărui îndeplinire este dependența de învățarea și contribuția individuală a fiecărui elev; clasa de elevi este considerată un loc specific cu coduri și limbaje proprii (care pot diferi de cele utilizate în contexte informale) cu ajutorul lor, elevii co-elaborează noile achiziții și reguli de socializare [2].

Performanțele bune ale grupului se datorează contribuțiilor individuale ale tuturor membrilor săi și invers, performanțele individuale bune pot fi evidențiate numai dacă performanțele grupului ca întreg sunt bune. Rezultatul comun al activității întregului grup depinde nu numai de calitatea muncii fiecărui elev, ci și de capacitatea lor de a coopera și de a se autocontrola, astfel, prin activitățile colaborative se asigură creșterea rolului motivației învățării, al autocontrolului și al controlului reciproc [5].

Pedagogia grupului este o pedagogie activă și interactivă care favorizează participarea elevilor în activitatea didactică și concertarea lor, dar care nu desconsideră individualitatea elevului ci, mai mult, permite o pedagogie individualizată, într-o anumită măsură. Subiectul cunoașterii, elevul, este atât subiect particular, întrucât expune propriul mod de a gândi, se implică personal în activitate, încearcă o formulare rațională a experienței sale, confruntă reflecția și experiența sa cu a altora etc., cât și subiect universal, pentru că reflecția sa personală este plasată în centrul unei cercetări care nu e doar a sa, ci și a altora. De aceea, am putea spune că, practic, ajutorul individualizat oferit unui elev are o dimensiune cooperativă. De altfel, profesorul este perfect integrat în grup, practic, component al acestuia, întrucât el și elevii au funcții comune. Profesorul nu este singurul depozitar, singura sursă de informații care ordonează grupul, ci persoana care face posibil ca intervențiile fiecărui participant să contribuie la structurarea și susținerea grupului colaborativ pentru învățare, cu scopul de a rezolva prin eforturi concentrate o sarcină comprehensivă și stimulativă. Reflecția colectivă avansează și progresează grație confruntării ideilor și răspunderii în discuție a ideilor și opiniilor etc. Deci, într-o reflecție colectivă, nu numai că se poate construi gândirea personală, ci chiar se determină identitatea colectivă ce îi permite fiecărui elev să se poziționeze în grup și, în același timp, să își manifeste și exteriorizeze diferențele personale, păstrându-și autonomia [3;9].

Învățarea prin cooperare este o metodă didactică activă pentru că presupune interacțiuni verbale și socio-afective nemijlocite între elevi, grație cărora se dezvoltă competențe intelectuale și sociale transferabile în diverse contexte formale sau informale și se asigură progresul cognitiv: capacitatea de comunicare, de a construi un punct de vedere, de a asculta opinia celorlalți, de a lua în considerare punctul de vedere al interlocutorului, de a argumenta, de a reacționa, de a înțelege complexitatea situației s.a. Elevii învață nu unii alături de alții, ci unii în relație și împreună cu alții, se exersează în a reflecta împreună, aprofundând în mod colectiv o problemă dificil de rezolvat. În cadrul dezbaterilor colective, elevul gândește prin sine-însuși, își poate etala liber reflecțiile, interogațiile, criticile și propune, cu titlul de ipoteze, soluțiile sale provizorii, cărora urmează să le verifice pertinenta, rezultă ca avem de-a face cu o responsabilitate colectivă, dar și individuală, fiecare elev construindu-și autonomia necesară învățării [6].

Cooperarea presupune colaborarea, cu toate că cele două noțiuni sunt sinonime, putem face unele delimitări de sens, înțelegând prin colaborare o formă de relații între elevi, ce constă în soluționarea unor probleme de interes comun, în care fiecare contribuie activ și efectiv, iar prin cooperare o formă de învățare, de studiu, de acțiune reciprocă, interpersonală/intergrupală, cu durată variabilă care rezultă din influențările reciproce ale agențiilor implicați.

Munca în echipă dezvoltă capacitatea elevilor de a lucra împreună - o competență importantă pentru viață și activitatea viitorilor profesioniști și cetățeni. Învățarea prin cooperare determină dezvoltarea personală prin acțiuni de auto-conștientizare în cadrul grupurilor mici. Aceasta solicită toleranță față de modurile diferite de gândire și simțire, valorificând nevoia elevilor de a lucra împreună, într-un climat prietenos, de susținere reciprocă.

Bibliografie

1. Bocoș, M. Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice. Iași: Editura Polirom, 2013.
2. Callo, T., Paniș, A., Andrițchi, V., Afanas, A., Vrabii, V., Educația centrată pe elev. Ghid metodologic . Chișinău: Print-Caro SRL, 2010. 171 p.
3. Cerghit, I. Metode de învățământ. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006. 155 p.
4. Cristea, S. Conținuturile și formele generale ale educației. București: Ed. Polirom, 2017. 186 p.
5. Dumitru, I.-Al. Consiliere psihopedagogică. Iași: Editura Polirom, 2010. 210 p.
6. Fluieraș, V. Teoria și practica învățării prin cooperare. Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2007.
7. Neacșu, I. Instruire și învățare: Teorii. Modele. Strategii. București: Editura Științifică, 1999.
8. Negovan, V. Psihologia învățării. Ediția a II-a. București: Editura Universitară, 2010.
9. Panico, V. Teoria și metodologia educației: Suport de curs. Chișinău: UST, 2018. 122 p.
10. Sălăvăstru, D. Psihologia învățării. Iași: Editura Polirom, 2009. 228 p.